Grŵp Trawsbleidiol Awtistiaeth

Cofnodion
Dydd Llun 17 Ebrill 2023, 10.30am-hanner dydd
Ystafelloedd cyfarfod Cledwyn, Prifysgol Bangor / Microsoft Teams

Presennol: Mark Isherwood MS (cadeirydd), Chris Haines (ysgrifennydd), Alice Running, Danielle Jata-Hall, Dean Clarke, Lavinia Dowling, Helen Wilson, Richard Wilson, Sioned Thomas, Kirsty Jones, Anna Story, Claire Bullock, David Evans, Steffan Davies, Dr Duncan Holthom, Sian Edwards, Emma Preece, Catherine Vaughan, Rachel Everell, Heather Lucas, Jeff Morris, John Price, Jolene Martin, Kae Fairhill, Kathryn Craine, Kyle Eldridge, Sian Delyth Lewis, Michael Williams, Aoife Prior, Kirsty Rees, Rosie Edwards, Sian Owen, Suzanne Rinvolucri, Sam Walsh, Jeni Andrews,

Ymddiheuriadau: Michal Blochowiak, Simon Humphreys, Kate Thomas, Lucia Elghai, Dr Sarah Broadhurst a Christy Hoskings

1. **Croeso a chyflwyniad**

   Croesawodd Mark Isherwood AS bawb i gyfarfod Grŵp Trawsbleidiol Awtistiaeth y Senedd a chyflwynodd y siaradwyr.

2. **Cofnodion y cyfarfod blaenorol**

   Cytunwyd ar gofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ddydd Iau 19 Ionawr yn Nhŷ Hywel ar ôl cynnig ac eilio eu bod yn gofnod cywir.

3. **Bai ar rieni a phroffil PDA awtistiaeth**

   Cyflwynodd Alice Running a Danielle Jata-Hall eu hymchwil, Parental Blame and the Pathological Demand Avoidance (PDA) Profile of Autism. Esboniodd yr awduron fod beio rhieni yn digwydd pan fydd gweithiwr proffesiynol sy'n gweithio gyda theulu yn honni neu'n awgrymu bod y rhiant-ofalwr rywsut yn achosi cyflwyniad anabledd eu plentyn. Dywedon nhw y gall fod ar ffurf twyllo rhywun i amau ei bwyll ei hun, lleihau, beirniadaeth ailadroddus, codi pryderon diogelu gormodol a rhoi'r bai ar iechyd meddwl rhieni. Disgrifiodd y ddau ymchwilydd broffil PDA awtistiaeth fel un sy'n cael ei yrru gan yr angen am reolaeth ymreolaethol oherwydd pryder, gan amlygu fel ymwrthedd cyson i ofynion bob dydd. Gan godi pryderon am ddiffyg cydnabyddiaeth a

dealltwriaeth o'r proffil PDA, dywedon nhw fod hyn yn effeithio ar y cymorth y mae teuluoedd yn ei dderbyn ac yn arwain at rieni yn wynebu craffu diogelu. Canfu'r ymchwilwyr fod 88% o'r rhieni-ofalwyr a ymatebodd yn dweud eu bod wedi cael y bai am eu plentyn yn ymddangos yn awtistig-PDA. Mae themâu cyffredin gan gynnwys rhieni yn cael gwybod gan weithwyr proffesiynol bod eu rhianta neu eu hiechyd meddwl yn achosi cyflwyniad awtistig eu plentyn. Datgelodd yr ymchwil fod teuluoedd sy'n adrodd am eu statws economaidd-gymdeithasol, proffesiynol a phriodasol yn rhoi rhywfaint o amddiffyniad iddynt rhag bai gan weithwyr proffesiynol. Roedd 11% o'r ymatebwyr wedi bod yn destun gweithdrefnau diogelu ffurfiol, gan nodi bod y rhieni ar fai am gyflwyniad y plentyn. Roedd bron i 60% yn famau sengl a bron i 80% yn rhieni niwrowahanol. Pan ofynnwyd iddynt pa newidiadau yr hoffent eu gweld, galwodd rhieni-ofalwyr am hyfforddiant gwell i weithwyr proffesiynol ynghylch proffiliau osgoi galw o awtistiaeth, cefnogaeth i rieni ddeall eu hawliau cyfreithiol, a chydnabyddiaeth ledled y DU o'r proffil PDA.

Rhannodd Helen Wilson ei phrofiad byw ei hun o roi'r bai ar rieni. Mynegodd bwysigrwydd hyfforddi. Tynnodd sylw at achos Paula McGowan OBE a ymgyrchodd yn llwyddiannus dros hyfforddiant gorfodol am awtistiaeth yn y GIG yn dilyn methiannau a arweiniodd at farwolaeth ei mab, Oliver.

4. Profiadau o gymorth a gwasanaethau yng Ngogledd Cymru

Siaradodd Dean Clarke, sydd â mab awtistig wyth oed, Ethan, am brofiadau ei deulu o wasanaethau a chymorth yng Ngogledd Cymru. Cafodd Mr Clarke ei anfon i RAF Y Fali fel swyddog datblygu cymunedol ac arweinydd diogelu dynodedig yn 2015. Dywedodd yn y cyfarfod nad oedd llawer o gefnogaeth ar ôl i'w fab gael diagnosis yn 2017-18, a dywedwyd wrth y teulu y byddai rhywun mewn cysylltiad ac efallai y byddan nhw am ymuno â rhai tudalennau cymorth i deuluoedd ar Facebook. Er iddo gyrraedd y pwynt argyfwng, dywedodd mai dim ond wyth awr o seibiant y mae'r teulu yn ei dderbyn bob mis a rhybuddiodd fod cymorth yn seiliedig ar argaeledd yn hytrach nag ar angen. Ychwanegodd fod disgwyl i deuluoedd ariannu gweithgareddau hamdden ac efallai na fyddai rhai yn gallu ei fforddio, yn enwedig yng nghanol argyfwng costau byw. Gwnaeth Mr Clarke hefyd godi pryderon am y diffyg cefnogaeth cofleidiol i deuluoedd plant anabl ar Ynys Môn.

Dywedodd Mr Clarke fod ei fab awtistig di-eiriau wedi cael ei ryddhau ddwywaith gan wasanaethau Therapi Iaith a Lleferydd (SALT). Amlygodd fod lefel uchel o swyddi gwag yn SALT a bod phob uned addysgol arbennig ddim ond yn cael un diwrnod y mis o gymorth. Gan amlinellu anawsterau tebyg o ran cael mynediad i CAMHS, dywedodd fod ei fab wedi cael ei atgyfeirio ddwywaith ond ei fod wedi ei wrthod ddwywaith heb gael ei asesu. Wrth gloi, cododd bryderon am ddiffyg cydweithio a galwodd am adolygiad o wasanaethau cymorth i blant awtistig yng Ngogledd Cymru.

5. Iechyd Meddwl, awtistiaeth a'r proffil PDA

Rhoddodd Lavinia Dowling, ymgynghorydd nyrsio arbenigol iechyd meddwl ac awtistiaeth, gyflwyniad am ei hastudiaeth ar iechyd meddwl, awtistiaeth a'r proffil PDA. Mae sylfaenydd a chyfarwyddwr ymgynghoriaeth The M Word, cwmni er budd cymunedol sy'n arbenigo mewn cymorth iechyd meddwl, yn ymarfer fel clinigwr ers 25 mlynedd. Dywedodd wrth y cyfarfod nad yw canllawiau NICE yn cydnabod PDA. Dywedodd na all 70% o blant a phobl ifanc sydd â PDA fynychu addysg prif ffrwd ac mae llawer o rieni yn cael eu cyhuddo o ffugio salwch a achoswyd ganddynt. Dywedodd LD fod ysgolion yn aml yn methu â chydnabod awtistiaeth, neu'n mynnu nad yw PDA yn bodoli. Ychwanegodd nad oes gan CAMHS wybodaeth am awtistiaeth ac nad ydyn nhw'n cydnabod PDA. Gan godi enghraifft o efelychu cyswllt llygaid, dywedodd fod sgrinio'n aml yn ymarfer blwch ticio ac nad yw gweithwyr proffesiynol yn deall nodweddion awtistig yn wirioneddol. Tynnodd sylw at y ffaith er nad yw PDA yn cael ei gydnabod, yn wahanol i Anhwylder Herio Gwrthryfelgar (ODD) sy'n gysylltiedig ag ADHD - ond eto mae ODD yn ymddangos yn debyg i PDA oherwydd bod y ddau ohonyn nhw'n disgrifio gorbryder ofnadwy. Wrth gloi, cododd bryderon am restrau aros hir ac adnoddau cyfyngedig, gan alw am ymagwedd fwy ataliol a rhagweithiol.

Awgrymodd Mark Isherwood AS y dylid ysgrifennu at Weinidogion Cymru i dynnu sylw at ymchwil y siaradwyr, gan ofyn am safbwynt Llywodraeth Cymru am broffil y PDA a chodi pryderon am fai ar rieni. Cytunodd MI i ysgrifennu at Lywodraeth Cymru, gan alw am y wybodaeth ddiweddaraf am y gwasanaethau a'r cymorth sy'n cael eu cynnig gan BIP Betsi Cadwaladr.

6. Unrhyw fusnes arall a sylwadau i gloi

Dywedodd MI wrth y sawl oedd yn bresennol fod y cyfarfod grŵp nesaf wedi'i drefnu dros dro ar gyfer dydd Gwener 14 Gorffennaf. Croesawodd awgrymiadau ar gyfer lleoliad i gynnal y cyfarfod hybrid nesaf. Wrth gloi, diolchodd MI i'r holl siaradwyr, pawb oedd yn bresennol a staff Prifysgol Bangor am eu cymorth i gynnal y cyfarfod.